

BİR SORUNSAK OLARAK POPÜLER YAYINLARDA “İDEAL ANNELİK” KURGUSU

❧

İlknur MEŞE*

ÖZET

Çocuğun ailenin merkezine yerleşmesi, küresel korku kültürü, uzman sınıfının yükseliş ve annenin çocuk üzerinde tek belirleyici etken olarak öneminin artması gibi gelişmeler birbirini zincirleme bir şekilde beslemiş ve bütün bunların sonucunda annelik “tam mesaili bir çalışma”, bir meslek, hatta bir kimlik haline gelmiştir. Popüler anne-çocuk dergilerinde, gazete köşelerinde, kitaplarda ve TV programlarında uzmanlar vasıtasıyla, genel olarak orta ve üst sınıf kadına hitap eden “ideal annelik” kavramı işlenmeye başlamıştır. Bir yandan uzmanlar tarafından çocuk üzerinde kaderini belirleyecek kadar bir etkiye sahip kılınarak büyük sorumluluklar yüklenen kadın, diğer yandan uzman yardımı olmadan bu sorumluluğun altından kalkamayacak kadar güçsüzleştirilmiştir. Bu makalede popüler anne ve çocuk dergilerinden yola çıkarak anneliğin nasıl kaygılı ve paranoyak hale getirildiği, “ideal annelik” modelinin nasıl çizildiği ve bu modelin kadınlara özgürleşme imkânı tanıyıp tanımadığı tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İdeal Annelik, Paranoyak Ebeveynlik, Babalık, Çocuk, Anne-Çocuk Dergileri

*Yrd. Doç. Dr., Giresun Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü.

GİRİŞ

Annelik doğal bir gerçeklik midir, yoksa kültürel bir olgu mudur? Bu soruyu, anneliğin içgüdülerle ilgili doğal bir durum olduğu gerçeğini yadsımadan, fakat daha çok içi kültürel örüntülerle doldurulan bir olgu olduğunu söyleyerek cevaplayabiliriz. Çünkü bir kadının anne olmasını ve anneliği yaşama şeklini etkileyen birçok unsur vardır. Annelik öncelikle her kadının kendi mizacıyla şekillenir. Sonra, her kadının anneliği, annelerinin nasıl bir anne olduğuyla ilgilidir. Bu da yeterli değildir. Chodorow'ın ifadesiyle, “kadınların anneliği, kuşaklar boyunca üretilir.”(akt. iç. Welldon, 2001: 78). Yani kişisel bir deneyim olarak gözüken annelik sadece kadının durumsal olarak algıladığı, şekillendirdiği ve yaşadığı fiili bir hâl değildir. Aynı zamanda kendi annelerinin ve onların da annelerinin deneyimlerinin aktarılmasıyla oluşan/gelişen bir süreçtir. Buna ilaveten annelik erkek egemen zihniyetin kadına ve anneliğe biçtiği rolle de şekillenir. Dolayısıyla anneliğin tarihsel, sosyal, kültürel, siyasî ve hatta ahlâken şekillenmiş bir kavram olduğunu söyleyebiliriz (Miller, 2010: 15). Bu yüzden anneliğin her dönemde, toplumda veya o toplumun her kesiminde veyahut da her bir kadın için geçerli bir tanımını yapmak olanaksızdır.

Her ne kadar anneliğin genel geçer bir tanımını yapmak olanaksız olsa da, her kültüre, dönemine göre değişebilen ideal bir annelik modeli hâkimdir. Anne olsunlar veya olmasınlar, bilerek ya da bilmeyerek bütün kadınlar bu modelden etkilenirler. Onu olduğu gibi kabul edebilir, etrafında dolanabilir, müzakere edebilir ya da reddedebilirler, ama bir şekilde kendilerini bu modele göre belirlerler (Badinter, 2011: 119). Günümüzün medya, dergi ve kitaplar aracılığıyla işlenen hâkim annelik modeli Badinter'a göre hiç olmadığı kadar çetindir: “Annelik görevleri artık sadece bedensel ve duygusal bakımla sınırlı değildir, aynı zamanda çocuğun psikolojik, sosyal ve entelektüel gelişimine de dikkat edilmesini gerektirmektedir. Annelik bugün, geçmişin aksine, tam mesaili bir çalışma demektir.” (2011: 119).

Bu tespitlerden yola çıkarak çalışmamızda, *Annelik Sanatı* ve *Parents* adlı iki popüler anne-çocuk dergisinden faydalanarak, öncelikle anneliğin nasıl “paranoyak” hale getirildiği, sonra buralarda yaratılan ideal

kadın/annelikmodelinin ne olduğu, en son olarak da bu modelin kadınların özgürleşmesine imkân tanıyıp tanımadığı tartışılmaktadır.

Araştırmamız bu ikianne-çocuk dergisindeki uzman yazıları ve fotoğraflar üzerinden gitmektedir. "Türkiye'nin En Çok Okunan Anne-Çocuk Dergisi" alt başlığıyla çıkan *Annelik Sanatı*'nın 2013-2014 yılları arasında, 13. sayıdan 24. sayıya kadar çıkan 12 sayısı; "Sağlıklı Çocuklar ve Mutlu Aileler" alt başlığına sahip *Parents*'ın yine aynı yıllar arasında çıkan 7 sayısı (98.,100.,103.,104.,106.,108. ve 110. sayılar) incelenmektedir. Ayrıca *Stargazetesinin* anne-çocuk köşesinden ve bir başka popüler anne-çocuk dergisinden de (*Bebeğimle Elele*) faydalanılmıştır. *Annelik Sanatı*'nın incelenen 12 sayısındaki toplam 305 yazının 171'i uzman görüşü, 134'ü ise diğer olarak adlandırdığımız ürün tanıtımına yönelik reklam yazıları, moda, gezi, annelerin deneyim aktarımı, yemek, etkinlik yazılarıdır. *Parents*'ın yedi sayısındaki toplam 288 yazının ise 118'i uzman görüşü yazıları, 170'i diğer tür yazılardır. Uzman görüşünü yansıtan yazılar dışında diğer tür olarak adlandırılan yazılar içinde de açık bir uzman adı olmasa bile "uzmanlar bu konuda diyor ki" şeklinde başlayan cümlelere çokça rastlandığı için, aslında uzman görüşünü yansıtan yazılabelirtilensayıdan daha fazladır. Böyle olunca dergilerde yer alan toplam yazıların yarısını, hatta daha fazlasını uzman yazılarının oluşturduğu söylenebilir. İncelenen dergilerde uzman görüşünün ne oranda yer aldığına bakmak, uzmanların "ideal annelik" modeli oluşturma ve annelere çocuklarıyla ilgili tavsiyeler vermedeki rolünü ortaya koyabilmek içindir.

Uzman görüşü adı altındaki yazılar çocuk gelişimi, eğitimi ve beslenmesi; çocuk sağlığı ve hastalıkları; anne-çocuk iletişimi; hamilelik, doğum ve sonrası; kadınlar için güzellik, sağlık ve beslenme olarak beş başlık altında incelenmektedir. Sonuçlar şöyledir: *Annelik Sanatı*'nda 60 çocuk gelişimi, eğitimi ve beslenmesi; 44 çocuk sağlığı ve hastalıkları; 38 anne-çocuk iletişimi; 29 hamilelik, doğum ve sonrası olmak üzere toplam 171 uzman yazısı tespit edilmiştir. Kadınlar için güzellik, sağlık ve beslenme başlığı altında değerlendirebileceğimiz yazı bulunmamaktadır. *Parents*'da ise, 46 çocuk gelişimi, eğitimi ve beslenmesi; 36 çocuk sağlığı ve hastalıkları; 12 anne-çocuk iletişimi; 10 hamilelik, doğum ve sonrası; 14 kadınlar için güzellik, sağlık ve beslenme olmak

üzere toplam 118 uzman yazısı bulunmaktadır. Bu sıralamada ilk iki başlığa bakınca dergideki uzman yazılarının ağırlıklı olarak çocukla ilgili olduğu görülmektedir. Bu yazılarda çocuğun ruh sağlığı, gelişimi, beslenmesi ve çocuk hastalıkları annelerin dikkat etmesi, gözlemlemesi, ilk belirtileri gördüğü anda uzmanlara başvurması gereken önemli şeyler olarak vurgulanmaktadır. Böylelikle annelik kavramı ile uzman görüşünün ontolojik bağının bu dergilerde nasıl kurulduğuna ilişkin bir fikir edinilebilir. Uzmanlar anneleri, çocuklarıyla ilgili “ne yapmaları, nasıl yapmaları ve ne kadar yapmaları” gerektiği hakkında kendilerine bağımlı kılmışlardır. Öte yandan uzmanlar da kendilerine başvurulmasını tavsiye ettikleri annelere bağımlı hale gelmişlerdir. Dolayısıyla, uzmanlardan her türlü ürün üretimine kadar anne ve çocuk kavramları üzerinden varlığını idame ettiren geniş bir sektör oluşmuştur.

ANNELİĞİN “PARANOYAK” HALE GETİRİLMESİ

Loo ve Reijen’in, modernleşme sürecine ait tespit ettikleri dört paradoksal durumdan biri de “bireycilleşme paradoksu”dur (2003:46). Buna göre, yüksek düzeyde farklılaşmış modern toplumlarda, modern bireyler çok farklı birimle ve çok sayıda bireyle, grupla ve örgütle ilişki kurma imkânına sahip oldukları için görece büyük bir bağımsızlık ve eylem özgürlüğüne sahiptir. Modern birey, kendini kendi yazgısının efendisi olarak görmektedir. Fakat geleneksel değerlerin ve kurumların işlev görmediği bir toplumda, bireyin kendi kimliğini koruması gittikçe zorlaşmaktadır. Üstelik bağımlılığın geleneksel kurumlardan büyük ölçüde devredilmesi, insanı artan bir ölçüde acizlik ve güçsüzlük içinde bırakmaktadır. Böylece özgürlük hissi daha çok bağımlılık ve bunun doğurduğu güçsüzlük duygusuyla paralel bir gelişme göstermiştir (Loo ve Reijen, 2003: 46). İnsanın kendisini çaresiz hissetmesi Furedi’ye göre (2001: 8), yaratılan korku kültürünün de etkisiyle insanlar arasındaki ilişkinin güvene dayanan temellerini sarsmıştır. Korku, ona göre insanın yaşadığı olumsuz deneyimlere dayanırken, günümüzde yaşadığımız çoğu korku, uzmanların olası küresel riskler dair söylemlerine dayanmaktadır. Bu da insanları birbirine yabancılaştırmaktadır (2001:19). Başkalarına güvenmediği gibi kendine de güveni olmayan insan, yol gösteren bir rehber, tavsiye veren bir danışmana ihtiyaç duymuştur. İşte bu gereksinimden dolayı ortaya yeni bir uzman kategorisi

çıkmıştır. En çok da insanların sağlıkla ilgili kaygılarına hitap eden bu yeni uzmanlık bir yandan insanların çaresizlik ve güvensizlik duygularından beslenirken bir taraftan da bu duyguları besleyerek kendine olan ihtiyacı sürekli kılmıştır. Ebeveynliğin, bilhassa anneliğin, annelerin eline dahi bırakılmayacak kadar profesyonel bir meslek haline getirilmesi bu yeni uzmanlar eliyle olmuştur (Furedi, 2001: 178-179). Bunda yaklaşık iki yüzyıldır, özellikle de günümüzde, çocuğun değerli bir varlık olarak anlam kazanmasının da etkisi vardır. Çocuğun aile içinde merkezî konuma yerleştirilmesi ve annenin çocuk üzerinde etkiye sahip biricik unsur olarak görülmesiyle birlikte annelik günümüzde prestijli bir statü haline gelmiştir.

Günümüzde orta ve üst sınıf eğitilmiş kadınlar genel olarak geç yaşta evlenmektedirler. Çünkü önce kariyer planlarını gerçekleştirmeye uğraşmaktadırlar. Çocuk yapmayı en son olarak düşünmektedirler. Bir çocuk sahibi olmak, artık bu kadınlar için doğal bir durum olmaktan çıkıp planlanıp programlanan bir şey haline gelmiştir. Böyle olunca kadının ne zaman hamile kalacağı, öncesinde ne gibi ilaç takviyeleri alacağı, doktorunun kim olacağı, hangi yöntemle doğum yapacağı, çocuk doğduktan sonra çocuğun bakım ve beslenmesinin nasıl yapılacağı gibi birçok şey müzakere konusu olmaya başlamıştır. Yani aslında annelik Badinter'ın dediği gibi bir "mesele" (2011: 137) haline gelmiştir. Anneliğin sürekli müzakere edilmesi gereken tıbbî, pedagojik, psikolojik vb. yönleri olan bir mesele haline gelmesinde bu konuyla ilgili bilim insanlarının televizyondan, gazetelerden, dergilerden ve kitaplardan yükselen dikte edici üslûplarının büyük bir payı vardır. Öyle ki anne-babalık artık -Badinter'ın tanımlamasını da aşacak şekilde- Furedi'den (2013) iktibasla "paranoyak" bir hâl almıştır. Profesyonel tavsiye bir yandan çocuklarının hayatlarının her boyutu üzerinde büyük etkilerinin olduğunu söyleyerek ebeveynlere hiç olmadığı kadar çok sorumluluk yüklerken diğer yandan onların sorumluluklarının üstesinden tek başlarına gelecek kadar yeterli olmadıklarını ima ederek onları paranoyaya sürüklemektedir (Furedi, 2013: 49).

Gazetelerin bir köşesi artık çocuğu/çocukları hakkında yazılar yazan, diğer annelere tavsiyeler veren kadın yazarlara ayrılmıştır. Bu yazarlar kendi çocuklarının davranışlarından yola çıkarak bununla ilgili

bir uzman tavsiyesine yer verip sonra da okuyucuya onların da böyle yapmalarının doğru olacağı yönünde önerilerde bulunmaktadırlar. Bahis konusu yazılarda, Furedi'nin bahsettiğine benzer biçimde, uzmanlar tarafından ebeveynlere yüklenen sorumlulukların nasıl bilimsel bir gerçek olarak kabul edilip içselleştirildiğinin izlerini görmek mümkündür. Örneğin *Star* gazetesinin 12 Ocak 2013 baskısında çıkan "Doğmamış Bebek de Stresten Etkilenir" başlıklı yazıda gazetenin kadın köşesinin yazarı olan Halime Sürek Kahveci¹, kadın hastalıkları ve doğum uzmanı ve aynı zamanda bir hipnoterapist olan bir uzmanın görüşlerine yer vermektedir. Bu uzmana göre erken çocukluk dönemini bırakın, bebeklerin anne karnındaki yaşamları bile onların hastalıklı, sağlıklı, mutlu, huzurlu ya da endişeli olup olmayacağını etkileyebilmektedir. Annenin olumsuz düşünceleri bir enerji dalgası olarak bebeğe akmakta ve bu olumsuz duygular bebeği hayata 1-0 mağlup başlatmaktadır. Doğumdan sonra da bu duygular beslenmeye devam ederse çocuk mutsuz, başarısız, hastalıklara açık bir birey haline gelebilmektedir. Bu durumu izah edebilmek için Furedi'nin Amerikalı psikolog Jerome Kagan'dan aldığı "bebek determinizmi" kavramından faydalanmak mümkündür. "Bebek determinizmi" 18. yüzyıldan beri mevcut olan, Sigmund Freud'la özdeşleşen, fakat günümüzde ebeveynleri dehşete düşürmek için sistematik olarak kullanılan bir kavramdır. "Bebek determinizmi" kavramı, bir bireyin ilk çocukluk tecrübeleri onun geleceğini belirleyeceği için kaderinin sorumluluğunun ebeveynlerinin elinde olduğunu ima eder. Bu argümanın sonucu, çocukların hayatlarının ilk yıllarındaki yetersiz anne-babalığın onlar için uzun vadeli, yıkıcı sonuçlara sahip olduğudur (akt. iç.Furedi, 2013: 94).

"Bebek determinizmi"nde yukarıdaki uzman görüşüne de gönderme yaparak, bir çocuğun hayatı üzerinde etkisi olabilecek fiziki çevre, ekonomik şartlar, sosyo-kültürel bağlam, eğitim, akran grubu vb. birçok etkenin varlığının göz ardı edildiği söylenebilir. Anne, eğer çocuğu üzerinde böylesine belirleyici bir güce sahipse, o zaman paranoyaya sürüklenmemesi mümkün değildir. Yukarıdaki gazete yazısına devam edersek, yazar, uzmanın, mademki anne stresi bebeği etkileyip onun

---

¹ Kahveci'nin *Star* Gazetesi'nin Cumartesi ekinde "Annem Benim" adlı bir köşesi bulunmaktadır.

hayata 1-0 mağlup başlamasına neden olabiliyor, o halde yapılacak şey annenin "huzurlu bebekler için sağlıklı gebelik programlarında müzik ve sanat terapilerinden yararlanması" gerektiği şeklindeki uyarısına yer vererek yazısını bitirmektedir. Yani çözüm yine bir uzmanın tavsiyesinde yatmaktadır. Burada annenin çocuk üzerinde tek etkili kişi olarak, bütün bağlamlarından bağımsız kılınp yüceleştirildiği, aynı zamanda da bu gücünü uzmanlar yardımı olmadan kullanamayacak kadar yetersiz kılındığı görülmektedir.

Anne ve çocuk üzerine çıkan popüler dergiler de, uzmanların² ebeveynlere geniş çaplı sorumluluklar yükleyen ve ne yapmaları gerektiğini söyleyen tavsiyeleriyle doludur. "Bu Belirtileri Görmezden Gelmeyin!", "İkinci Çocuğu Ne Zaman Yapmalısınız?", "Her Şey Kontrol Altında mı?", "Mutlu Çocuk Yetiştirmenin Formülü", "Aile Olurken Eşinizden Olmayın!", "Çocuğunuz Renk Körü Olabilir!", "Nasıl bir Annesiniz?", "Hamile YOGASI ile Bebeğinizi Stresten Uzak Tutun", "Doğum Tercihinizi Yaptınız mı?", "Mutlu Anne Olmanın Sırrı", "9 Adımda Mutlu Yenidoğan Rutini", "Yaratıcı Çocuklar Yetiştirin", "Çocuğunuzun Size Aşırı Bağlılığı Sizin Hatanız mı?", "Hamilelik Hurafeleri: Ne Kadar İnanabilirsiniz?", "Mutlu Anne-Mutlu Bebek", "En Yeni Annelik Trendleri", "Çocuğunuz Büyük Adam Olacak! Farkında mısınız?" başlıklı yazılarda annenin kendisini sürekli sorgulamasına neden olan, -meli, -malı gibi şart kipleriyle yapılması gerekeni buyuran, annenin çocuğuyla ilgili mutlaka gözden kaçırdığı şeyler olabileceği uyarısını yapan, böylece anneleri tedirgin eden, bir taraftan daanneliğin "saf mutluluk" olması gerektiği imasında bulunan birçok uzman görüşü yer almaktadır. Annelere hem bu kadar sorumluluk yükleyip hem de mutlu olmaları gerektiğinin söylenmesi çelişki doğurmaktadır.

İDEAL ANNELİK: "KOCAMAN ÇİLEKLİ BİR PASTA"!

Annelik Sanatı'nın, Nisan 2013 tarihli 14. sayısında ünlü bir kadınla annelik hakkında yapılan röportajda kadın, çocuğunu uykudan uyandırmak, kahvaltısını yaptırmak, okula götürmek, eve dönüp ev işleri yap-

² Örneğin *Parents* dergisinin arka kapağında "Uzmanlarımız" başlığı altında görüşlerine yer verilen uzmanların fotoğraflarıyla birlikte çalıştığı yerler, mezun oldukları üniversiteler ve unvanlarını gösteren bir tablo yer almaktadır. Dergi, İstanbul ve Ankara'nın prestijli üniversitelerinden mezun olan ve yine iyi yerlerde çalışan uzmanlardan oluşan kadrosu aracılığıyla bilimselliğinin gücünü ortaya koymaya çalışmaktadır.

mak ve sonra okula tekrar gidip çocuğunu almak şeklinde gerçekleşen günlük rutininden bahsettikten sonra: “Görüldüğü gibi dünya artık kadından dün olduğundan daha çok şey bekliyor. Evin dizginlerini eliyle kavramasını, iyi çocuk yetiştirip para kazanmasını, bakımlı ve çekici bir eş olmayı her daim sürdürmesini vs.” diyerek günümüzün oluşturulmuş ve kadınlar tarafından da içselleştirilmesi beklenen “ideal annelik” profilini çizmiştir. Fakat bu beyanda, “ideal annelik” modeline dair herhangi bir eleştiri veya şikâyet içeren bir söze rastlanmamaktadır. Aksine, ünlü kadın bu modelin kadına yüklediği aşırı sorumluluklardan, kendisi bunun üstesinden kolaylıkla geldiği için bir gurur ve övünme payı çıkarmak amacıyla bahsetmektedir.

Dergilerde çalışma hayatı ile çocuk arasında herhangi bir gerginlik veya arada kalmışlıkhissi yaşamayan, mutlu, ideal anne profiline uygun fotoğraflar bulmak mümkündür. Örneğin *Annelik Sanatı* dergisinin 15. sayısında (Mayıs 2013), içinde beyaz gömleği olan siyah ceketli, saçını arkadan toplamış, siyah kalın çerçeveli gözlükleri olan bir kadın fotoğrafı görülmektedir. Ofiste bir masada oturan, önünde dizüstü bilgisayar bulunan ve iş kadını olduğu belli olan bu kadın, kucağında bir erkek bebek tutmaktadır. Fotoğraf her ikisinin de mutlu olduğunu yansıtır biçimde çekilmiştir. Masanın iki yanında bulunan koltuklardan birinde ise bir erkek oturmaktadır. İmgelerle yüklü ve göndergesi yüksek olan bu fotoğrafta, iş kadınının kucağında özellikle bir erkek bebek tutması, onun bir iş kadını olarak elinde tuttuğu gücü pekiştiren bir ataerkil gösterge olarak yorumlanabilir. Bir başka dergide³ bu defa sadece annenin değil babanın da yer aldığı bir fotoğraf bulunmaktadır. Fotoğrafta bir yanına siyah ceketli anne, bir ucuna da takım elbiseli baba oturmuş, kendisi ise kanepenin üzerine yatırılmış bir bebek görülmektedir. Her ikisinin de çocuğa doğru eğildiği, bebeği sevdikleri ve hepsinin gülümsediği bu karemutlu bebek eşittir mutlu anne formülünü anlatan bir yazıyı süslemektedir. Bu fotoğraflar kurgulanan ideal anneliğe dair ipuçları vermektedir. İdeal anne, iş yaşantısı ile çocuk arasında herhangi bir gerilim, çelişki veya parçalanma yaşamayan, her ikisini de mükemmel bir şekilde yürüten, bundan dolayı da anneliğin gerektirdiği doyuma ulaşmış kadındır.

³ *Bebeğimle Elele*, sayı 1, Şubat-Mart 2013.

Dergilerdeki röportajlarda ünlü kadınlar, evlerinin değişik köşelerinde çocuklarıyla oynayan, kucaklaşan, öpüşen, anne-çocuk duygusallığı ile yüklü olması amaçlanan pozlar vermişlerdir. Bilinçli/planlı bir şekilde hamile kaldıklarını, iyi bir hamilelik yaşadıklarını, doğumlarının iyi geçtiğini, çocuklarına bir müddet evde kalarak kendilerinin bakıtığını, sonra yarı zamanlı/esnek olarak çalıştıklarını veya işi bıraktıklarını anlatmışlardır. Burada dikkati çeken şey, röportaj verenlerin aile büyüklerinden hiç bahsetmemeleridir. İdeal kadın/annenin uzman tavsiyesi dışında aile büyüklerinin deneyim ve birikimlerine ihtiyacı yok gibi görünmektedir. Çünkü uzmanlar, kadın, doğum ve çocukla ilgili alanlarda yeni bilgilerin sürekli değiştiğini, bilinçli ebeveynlerin çocuklarının geleceği için doğru, bilimsel bilgiyi takip etmeleri gerektiğini salık vermektedirler. Eğer aile büyükleri çocuk bakımına dâhil edilecekse ya da onlar dâhil olmak istiyorlarsa, "kendi çocuğunun aile yaşamını kabul eden, ebeveynlik rolüne saygı gösteren, eşler arası kararlara müdahale etmeyen, çocuk yetiştirme tarzını eleştirmeyen, çocuğunun evinin kurallarına saygı gösteren, açık iletişimde olan"⁴ (*Annelik Sanatı*, sayı 15, Mayıs 2013) bir tutum sergilemek zorundadırlar. Yani pasif bir rolün dışında aile büyüklerine başkaca bir rol verilmemektedir. Bilimin yeni bilgileri, aile büyüklerinin bilgi birikimlerini ve deneyimlerini eski usûl olarak etiketleyip değersizleştirmiştir. Bu da anne-babaları –bir kaide olmasa da genelde- uzman bilgisine daha da bağımlı hale getirip kendilerine olan güvenlerini sarsmakta ve onları çaresiz konuma sürüklemektedir.

Annelik bugün, Badinter'ın sözüne geri dönersek, "tam mesaili bir çalışma" (2011: 119), meslek, kimlik, hatta bir bilim veya ideoloji haline gelmiştir. Kadınlara, bu kimliğe sahip olduklarında ve onun gerektirdiği rolleri iyi oynadıklarında mutlu olacakları mesajı verilmektedir. Bu yüzden dergilerdeki uzmanların mutluluk formüllerini okuyan, fotoğraflardakigülümseyen mutlu kadınlarla kendilerini kıyaslayan diğer kadınlar görece kendilerini mutsuz, başarısız ve yetersiz hissetmekte ve "ideal annelik" modeliyle uyumlarını sürekli sorgular hale gelmektedirler. Anneliğin, "kocaman çilekli bir pasta" olduğunu söyleyen ünlü bir kadın karşısında başka ünlü bir kadının, çocuğu için elinden geleni

⁴ *Annelik Sanatı*, sayı 13, Mart 2013.

yaptığını, ama yine de mükemmel bir anne profiline uymadığını dile getirirken hayıflanmaması ve suçluluk hissetmemesi mümkün görünmemektedir.

İdeal kadın/anne imajında annelik aldatıcı bir hareyle sarmalanmıştır. Kadından hamilelik öncesinde, hamileliğinde ve doğum sonrasında örnek bir anne gibi sevgi dolu ve mutlu olması beklenir. Hâlbuki anneliğin “tüketme, fröstrasyon, yalnızlık ve hatta bir sürü suçluluk duygusuyla karışık bir yabancılaşmadan meydana gelen öbür yüzü” (Badinter, 2011: 21-22) görmezden gelinir. Kadınlar arasında anneliğin zorluklarını unutmaya, dile getirmeme konusunda gizli bir işbirliği varmış gibi görünmektedir. Bu suskunluk, ideal annelik anlayışının zorlukları dile getirmeyi engelleyen yapısından kaynaklanmaktadır. Kadının hâkim annelik modeline olan uzaklığı veya yakınlığı onun anneliğini sorgulamaya açacağından bu konunun üstü örtölmektedir.

İDEAL ANNELİK MODELİ KADININ ÖZGÜRLEŞMESİNİ MÜMKÜN KILAR MI?

1970'lerin sonundan itibaren kadınların doğurganlıklarını çeşitli tıbbî olanaklarla kontrol altına almalarından beri bu konuda tüm gelişmiş ölkeleri etkileyen dört olgu görölmektedir: doğurganlığın azalması, ortalama annelik yaşının yükselmesi, iş dünyasındaki kadın sayısında artış ve kadının hayat tarzının çeşitlenmesi (Badinter, 2011:25). Bunun izlerini Türkiye’de de üst ve orta sınıf kadınlar arasında görmek mümkündür. Bu kadınlar artık anneliği doğal bir durum olarak değil, müzakere ettikleri bir süreç olarak yaşamaktadırlar. Ama bu müzakerenin tamamıyla rasyonel saiklerle yapıldığını düşünmemelidir. Bir tercih özgürlüğü gibi görünse de annelik halen kadının olmazsa olmazı, doğal bir özelliği/kimliğı gibi sunulmaktadır. Bu nedenle hâlen çocuğı olmayan bir kadın eğer biyolojik bir sorun yoksa neden anne olmadığı yönünde sorgulamaya tâbi tutulurken, bir kadının nedenanne olduğu sorgu konusu yapılmamaktadır. Genel olarak baktığımızda anneliğin bir tercih meselesi gibi sunulmasının altında zorlayıcı duygusal, ahlâkî ve sosyal unsurların etkisini göz ardı edemeyiz.

Başarılı birer işkadınıyken ilk veya ikinci çocuklarının doğumuyla birlikte eve dönme kararı veren kadınlarla, bu kararlarının sebepleri

üzerine görüşmeler yapan Coward'a göre, bunu "kadınlık içgüdü"yle veya "karşı konulamaz anne sevgisi" ile açıklamak yeterli değildir. "Kadınları 'ailelerini ön planda tutma'ya yönlendiren koşullar, kadınların aile kurup bebeklerine âşık olmalarından çok önce mevcuttur." (1995: 28-29). Bu koşulların önemli bir sağlayıcısı da medyadır. Coward'a göre TV programları ve filmler kadınları hem başarılı bir kariyer sahibi hem de iyi birer anne olarak resmetmektedir (1995: 10). Bu "ideal annelik" modeli, kadınların tamamen evden kopmalarını engellemeye ve geleneksel rollerini sürdürmelerine yönelik bir işleve sahiptir. Fakat kadınların tamamıyla medya tarafından şekillendirildiklerini söylemek onların öznelliklerini/failliklerini göz ardı etmek anlamına gelebilir. Nitekim Coward, parasal anlamda tatmin edici ve onay gören meslekleri olan kadınların işi bırakma kararlarının gerçekten annelik duygusu kadar aşikâr bir şeye dayanıp dayanmadığını sorgulamıştır. Kadınların eve dönüş kararlarında başka bir şeyin daha etkisini vurgulamıştır. O da kadınların çocuklarının doğumuyla birlikte kendi kariyerlerine bakışlarındaki beklenmedik ikircikliliğidir. İşinde başarılı ve tatminkâr da olsa kadınlar ailede bulacaklarını umdukları duyguları iş yaşantısında bulamayacaklarını düşünmektedirler. Ne uğruna çalıştıklarını sorgulamaya başladıklarında aile onlar için iyi bir yatırım seçeneği olarak görünmektedir (1995: 34-35).

Sennett'in (2002, 2009) belirttiği gibi yeni kapitalizm kültürünün esnek ve "uzun vade yok" (no long term) şeklindeki karakteri, güveni, sadakati ve karşılıklı bağlılığı aşındırmıştır. Sürekli değişim gereksinimi içinde olan kurumların çalışanlarını ve onların deneyimlerini önemsizleştiren doğası insanları birbirine kayıtsız hale getirmiştir. Önemli ve başkalarına yararlı olduğu duygusunun baltalanmasından dolayı insan, iş yaşantısının gerektirdiklerine uyum sağlayıp başarılı olsa da hayal kırıklıkları yaşamaktan kendini alıkoyamamaktadır (Sennett, 2002). Bu durumda aile uzun vadeli sadakat ve bağlılığın yeri olarak, özellikle kadınlar için, iş yaşantısının mutsuzluklarını ve hayal kırıklıklarını ikame edebilecekleri iyi bir seçenek olarak görülebilir. Beck, evlilikleri ve aileleri bir arada tutan şeyin "yalnızlık korkusu" olduğunu söylüyor. Ona göre çocuk insanların tutunacak son "yalnızlık alternatifi" haline gelmiştir (2011: 172; 179). Furedi de aynı şekilde, "insan ilişkilerinin pek önemsenmediği bir dönemde, çocuk eşsiz bir duygusal partner gibi gö-

rünüyor” der (2013: 184). Bugün çocuklara yapılan aşırı olarak değerlendirilebileceğimiz duygusal yatırımlar, çocukları,değişken bir dünyada insanın hayatındaki birkaç kalıcı gerçekten biri olarak görmekten kaynaklanır. Bu yüzden ebeveyn kimliği ve ona yüklenen aşırı sorumluluk isteyen roller bu kadar yüceltilmektedir.

Tekrar Coward’ın “aileyi ön planda tutmaya yönlendiren koşullar” (1995: 29) ifadesine geri dönersek, iş hayatının ve modern dünyanın insanları yalnızlaştıran, bağlılıkları azaltan ve güveni sarsan doğası karşısına konulan ailenin uzun vadeli ve güven verici doğası anlayışının da yönlendirici bir koşul olduğunu söyleyebiliriz. İş yaşantısının sıkıntılarında bahsedilirken anneliğin sıkıntılarında pek söz edilmemesi, aksine, anneliğin medya, kitap ve dergiler tarafından mutluluk haresiyle sarmalanmış olarak çizilmesi aldatıcı bir yönlendirme gibi görünmektedir. Kadınlara, “çalışsanız, erkekler dünyasında bulunsanız da esas mutluluğu kendi cinsiyet rolünüze uygun davrandığınızda bulacaksınız!” imasını bugün her yerde görmek mümkündür. Bunun için bir erkeğe göre bir kadın, mesleğini kimliğinin temel bir parçası haline getirememektedir. Meslek, bilinçaltında annelikten sonra gelmesi gereken ikincil bir kimlik gibi durmaktadır.Bu durum, Coward’ın vurguladığı gibi, kadınların işten neden kolayca vazgeçebildiklerini açıklamaktadır (1995: 33).

Günümüzde annelik, çocuğa verilen anlamla birlikte aşırı sorumluluklar yüklenerek paranoyak ve kaygılı bir süreç haline getirilmiştir. Salecl, kaygının korkudan beter olduğunu söyler. Çünkü korku dile dökülebilir ve nesnesi olan bir hâl iken, kaygı, nesnesi olmayan bir korkma hâlidir. Bu yüzden de kaygı en rahatsız edici duygular arasındadır (2013:26). Salecl’e göre,günümüzde kaygı daha ziyade insanların toplumsal rollerine ilişkin yaşadığı problemlerle, sürekli kimlik değiştirmek istemeleriyle ve eylemleri için herhangi bir rehber bulmalarının imkânsızlığıyla bağlantılıdır (2013: 15). Buradan yola çıkarak, “ideal annelik” modeli ile kadına yeni bir kimlik ve rol örüntüsü dayatıldığını, bunun rehberlerinin de bir uzmanlar sınıfı olduğunu, dolayısıyla annenin sürekli bir kaygı içinde olmasının normal olduğunu söyleyebiliriz. Kadının kendini çocuğu için uzmanların salık verdiği şekilde iyiyi ve doğruyu yapma adına sürekli sorgulaması onda, Sennett’in (2002) kullandığı anlamıyla, “karakter aşınması”na sebep olmaktadır.

Sennett'a göre "karakter kendimizde değerli bulduğumuz ve başkalarının değer vermesini beklediğimiz kişisel özelliklerimizdir (2002: 11). Fakat "kısa vadeye dayalı kapitalizm, özellikle de karakterin insanları birbirine bağlayan ve her birini sürdürülebilir bir benlik duygusuyla donatan özelliklerinin aşınması tehlikesini barındırıyor." (2002: 26). Bu kavram ve tanımdan yola çıkarak, kendini tıpkı piyasa koşulları gibi sürekli değişen kaygan bir zemin üzerinde hisseden annenin risk algısının arttığını, kendini ve çocuğunu güvende hissetmeyerek benliğinin iyice aşındığını söyleyebiliriz.

Öncelikle sorgulanması gereken, kadınlara bir taraftan aşırı sorumluluklar yükleyerek onları sürekli kaygılı bir ruh hali içinde bırakan, bir taraftan da herkesin çok mutlu olduğu "kocaman çilekli bir pasta" olarak sunulan "ideal annelik" modelidir.⁵ Çünkü bu model, yukarıda bahsettiğimiz gibi, kadında "karakter aşınması"na yol açmaktadır. Kadının zaten toplumsal dünyada ve evlilik kurumu içinde cinsiyetinden kaynaklanan sorumlulukları varken, çocuğunun gelecek yaşantısı üzerinde belirleyici bir role sahip kılınmasıyla üzerine fazladan sorumluluk yüklenmiştir. Bu yeni annelik modeli kadının statüsünü değiştirmedigi gibi çocuğun statüsüne de bir katkı sağlamayacaktır. Çünkü bu model çocuk merkezli değil, çocuk saplantılı bir modeldir. Kadın yüksek eğitim almıştır, parasını kazanıyordur, kısmen de olsa özerkleşiyordur; ama yeni annelik trendiyle birlikte bu sefer çocuğa hapsolmuştur. Badinter'a göre, "batılı kadınların, tam da patriarkal düzenden kurtuldukları sırada evde yeni bir efendilerinin olması tarihsel bir ironidir... Bu kadar göklere çıkarılan maternalizm, şu ana dek ne anaerkil bir düzene geçilmesini sağladı ne de cinsiyet eşitliğini getirdi. Hatta tersine, yaşananlar, kadınların koşullarında bir gerilemeye neden olmuştur" (2011: 101). Çocuğun aile içinde merkezi konuma yerleştirilip kadının birincil uğraş alanı haline gelmesiyle kadın, çocuk üzerine inşa edilen yeni bir ataerkiye tâbi kılınmıştır. Erkek ise eskiden beri var olan konumunu sürdürmeye devam etmektedir. Çünkü erkeklerin hayatında babalık ve kariyer, bağımsızlık ve aile hayatı çelişen şeyler değildir (Beck, 2011: 170). Onlar konumlarının mücadelesini vermek zorunda kalmamışlardır.

⁵ Günümüzün bir değer olarak sunulan ideal annelik modeline muhafazakâr bakış açısından yapılan eleştiri için bkz. Şişman (2011).

Zaten yüzyılımızın yükselen bir değeri olarak çocuk karşısında baba, anneye göre ikincil konumunu sürdürmektedir. Hatta “ideal annelik” modelinde bu ikincil konuma bile sahip değildir. Bu durum başka bir sorun alanı olarak ayrıca analiz edilmelidir.

Bu çalışmada annelikle ilgili incelenen popüler dergilerde babalardan neredeyse hiç söz edilmemesi tesadüf olmasa gerektir. Dergilerde yer alan fotoğraflarda genel olarak mutlu anne ve mutlu çocukların olduğu, babalara ise yer verilmediği gözlemlenmektedir. Kadın ve erkek arasındaki rol dağılımında var olan eşitsizlik, annelik ve babalık rolleri için de söz konusudur. Üstelik kadınlar bugün maternalizm adına gönüllü olarak bu eşitsizliği sürdürmektedirler. Kadın ve erkek arasında biyolojik kaynaklı farklılık, onları toplumsal dünya içerisinde farklı cinsiyet rollerine sahip kılarak erkeğin lehine, kadının ise aleyhine olacak şekilde eşitsizlik yaratmıştır.⁶ Dergilerde psikolog ve pedagoglar, “Kız ve Erkek Çocuk Arasındaki Farklar” başlıklı yazıda⁷ olduğu gibi, kız çocuklarının evcilik gibi sakin oyunlardan, erkek çocuklarının ise futbol gibi hareketli oyunlardan hoşlandıklarına yönelik toplumsal cinsiyet rollerini pekiştiren tavsiyelerde bulunmaktadır. Çocuğun bakımından sadece kadının sorumlu olduğuna yönelik dolaylı ve kapalı ifadeleri veya göndermeleri buralarda bulmak mümkündür. Örneğin bir fotoğrafta, baba yatakta huzurlu bir ifadeyle uyuyor, anne ise yorgun ve gergin bir yüz ifadesiyle çocuğu kucağında sallıyor. Bu fotoğraf çocuk bakımının kadının sorumluluğunda olduğuna ilişkin bir mesaj taşımaktadır. Yani, toplumsal cinsiyet rolleri bir kez daha bu dergiler aracılığıyla pekiştirilmektedir. Kadının çalışıyor olması da bu durumu değiştirmemektedir.

Ebeveyn cinsel hayatıyla ilgili tavsiyelere de baktığımızda, erkeğin kadın olarak görmeye alıştığı eşini artık anne olarak görmesinden dolayı cinsellikten uzaklaşma tehlikesine karşı, kadının arasına bir kadın gibi görünerek erkeğe karşı görevlerini ihmal etmemesi yönünde imalara rastlamaktayız. Yine bu yazılara göre, erkek daha önce kendine gösterilen ilginin şimdi bebeğe gösterilmesini kıskanmaktadır. “Yatak-

⁶ Türkiye’de cinsiyet eşitsizliğini siyasi, ekonomik, kültürel vb. yönleriyle inceleyen bir feminist külliyyat mevcuttur. Onlardan birkaçını burada verebiliriz: Arat (1992); Heinrich Böll Stiftung Derneği (2007); Bora ve Üstün (2008); Tekeli (2011); Kandiyoti ve Saktanber (2012); Bora (2012); Mutluer (2013).

⁷ *Annelik Sanatı*, sayı 14, Nisan 2013.

ta Biri mi Var?" başlıklı bir yazının⁸ fotoğrafında yatakta bir anne ile bebeği mutlular ve birbirlerine gülümsüyorlar. Erkek ise, aynı yatakta ama biraz uzakta uzanmış, onların saadetini seyrediyor. Erkek, bebekle birlikte konumunun sarsılmasından kaynaklanan bir huzursuzluk yaşıyor gibi resmedilmiştir. Fotoğraflar ve yazılar, erkeği evlilik yaşantısında temel ihtiyaçları kadın tarafından karşılanan, ilgi gösterilip sevilen, yeni bir bebekle birlikte de bu merkezî konumunu yitirdiği için kıskançlık yaşayan bir çocuk gibi göstermektedir. Hâlbuki erkek de bebeğin bakımından anne kadar sorumludur. Erkeğin bu sorumsuz konumu karşısında, kadının, erkeği memnun etme görevi ile bebeğin bakımından yegâne sorumlu kişi olma görevi, kadın ile erkek arasındaki eşitsizliği bu defa anne ve baba rolleri arasındaki eşitsizlikle artırmaktadır.

"İdeal annelik" anlayışı ile cinsiyet rollerindeki eşitsizliğin yanı sıra başka bir gerçeğin de üstü örtülmektedir: kötü/sapkın annelik. Bu konuya değinen Welldon'a göre, çocuğun doğumuyla birlikte ortaya çıkan annelik içgüdüğü doğrultusunda kadınların elinde anneliğin zorluklarıyla başa çıkmalarını sağlayacak sihirli bir değnek varmış gibi davranmaları beklenir. Çocuğu dünyaya geldikten sonra anneden beklenen mutlu olması ve doyuma ulaşmasıdır. Fakat her kadın böyle yaşamamaktadır. Bazen annelik kimi kadınlarda eski sorunları artık baş edemeyeceği bir noktaya kadar yoğunlaştırabilir ve bu duygular bebeğe yönelik bir nefrete ve intikam duygusuna dönüşebilir (2001: 31-32). Nefret ve intikam duyguları yaratmasa da kimi kadında da bebeğin gelişimi kısa veya uzun vadeli bir depresyona sebep olabilmektedir. Annelik depresyonunun adı (postpartum veya postnatal depresyon) bilim tarafından önceden konulmuştur, ama bu durumun kamusal/edebi alanda popüler anlamda konuşulur hale gelmesi Elif Şafak'ın *Siyah Süt* (2007) adlı otobiyografik romanıyla olmuştur. Şafak, romanında anneliğin kutsallaştırılan ve mutlaklaştırılan bir rozet kimliğe dönüştüğünü ve kadınların bu kimliği yakasına takıp gururla gezdiğini söyleyerek "ideal annelik" imajını eleştirmiştir. Ona göre bu kimlik annelere mutlu olmaları gerektiğini dayattığı için kendilerini mutsuz hisseden anneler suçluluk ve utanç duygularıyla suskun kalmaktadırlar. Bu yüzden anneliğin çetrefil, karmaşık ve kimi zaman da hayli ağır olan karanlık yüzünün üstü kapatılmaktadır.

⁸ *Bebeğimle Elele*, sayı 1, Şubat-Mart 2013.

Kendisi ise anneliğin konuşulmayan bu karanlık yönünü yazarak normalleştirmeyi amaçlamıştır. Fakat anneliğin sadece -kendisinin de yeni deneyimlediği- lohusalık dönemini yazmış, aynı durumu yaşayan başka kadınlara moral vermek için bu dönemin geçici bir karanlık dönem olduğunu, bir müddet sonra bahar geldiğini ve o bilindik annelik hissine kavuşulacağını söyleyerek aslında anneliği kendisinin de idealleştirdiğini ortaya koymaktadır. Kadınlar bebeğin gelişiyle birlikte karanlık bir dönem yaşayabilirler, ama bu durum eninde sonunda kadim annelik duygusuna yerini bırakacaktır. Bırakmaması ihtimali karşısında Şafak sessiz kalmaktadır. Bu sessizliği gazetelerin, yeni doğan çocuklarını öldüren anneleri konu alan üçüncü sayfa haberleri bozmaktadır. Kötü annelik kavramının işlendiği roman, bilimsel kitap ve yayınlar az da olsa vardır.⁹Bunların çoğalmasında anneliğe yüklenen kutsal, ideal vb. anlamların sorgulanması yönünde faydalı olacaktır.

SONUÇ VE ELEŞTİRİLER

Son iki yüzyıldır, özellikle de II. Dünya Savaşı'ndan sonra çocuk kavramının kendi başına bir değer olarak önemi artmıştır. Bu durum, modern dünyanın bireyi yalnızlaştıran ve güçsüzleştiren yapısıyla birlikte meydana gelen bir gelişmedir. Hatta Weber'den aldığımız bir kavramı kullanırsak, çocuğun yüceltilmesini "büyüsü bozulmuş dünyayı" (Ritzer, 2000: 93) ve *insanı yeniden büyüleme girişimi* olarak değerlendirebiliriz. Çocuğun korunması ve iyi yetiştirilmesi gereken bir varlık olarak görülmesiyle birlikte ebeveynlere bununla ilgili tavsiye ve önerilerde bulunmak üzere bir uzman sınıfı doğmuştur. Böylece çocuk konusu, uzmanlar vasıtasıyla, ebeveynlere bırakılmayacak kadar önemli bir profesyonel konu haline gelmiştir. Bir taraftan da özellikle anne, çocuk üzerinde birincil etki ve önemi haiz bir varlık olarak tasavvur edilmiştir.

Yüzyılımız çocukla birlikte anneliğin idealize edilmesinin de yüzyılı olmuştur. Anne ve çocuk dergileri, gazetelerin anne ve çocuk köşeleri, TV programları ve kitaplar, annelere çocuklarıyla ilgili ne yapmaları gerektiğini söyleyen, tavsiyeyi aşan nitelikte yönlendirmelerle/yönergelerle doludur. Popüler dergilerdeki yazılara baktığımızda, kısa, sonunda ünlem işareti olan, -meli, -malı gibi şart kipiyle veyahut da

⁹ Bkz. Perryve Szalavitz (2012).

emir kipiyle biten başlıklara bolca rastlamak mümkündür. Bu yazılar annelere, çocukları için en doğru şeyi yapmaları gerektiğine, aksi halde çocukta telafisi mümkün olmayan sonuçlar yaratacağına dair imalarda bulunarak anne üzerinde yetersizlik hissiyle birlikte kendisini sürekli sorgulaması yönünde bir baskı da yaratmaktadır. Çocuğu için en doğru şeyi yapamadığına dair devamlı bir kaygı ve suçluluk yaşaması annede "karakter aşınması"na sebep olmaktadır.

Popüler yayınlar annelere neler yapmaları gerektiğini söylerken, aynı zamanda ideal bir anne modeli de çizmiştir. Buna göre günümüzün ideal annesi, iş yaşantısı ile çocuk arasında herhangi bir çelişki ve arada kalmışlık hâli yaşamayan, anneliğin gerektirdiği doyuma ve mutluluğa erişmiş, bütün sorumlulukların üstesinden gelebilecek bir annedir. Röportaj yapılan ünlü bir annenin dediği gibi, yaşanan annelik "kocaman çilekli bir pasta", bir diğerine göre de "süper kahraman" olma hâlidir. Ancak annelik ve çocukluğun yüceltilmesi ikisinin de statüsünde bir değişim yaratacak gibi görünmemektedir. "İdeal annelik" modeli, toplumsal yaşantıda görülen kadın-erkek rolleri arasındaki eşitsizliği, anne ve baba rolleri arasındaki eşitsizlikle devam ettirip pekiştirmektedir. Çünkü bu modelde bütün yük, eski dönemlere kıyasla hiç olmadığı kadar annenin üzerine bindirilmiştir. Anne ve çocuk konulu popüler yayınlarda babanın görünürlüğü neredeyse yoktur. Babanın ikincil konumda bırakılması onun önemini azaltmamış, aksine başka türlü bir ataerkilliğe sebep olmuştur. Geleneksel ataerki sistemde ikincil konumda olan kadın, yeni annelik modelinde çocukla birlikte birincil öneme sahip kılınmış, ama bu da onu çocuğa hapsetmiştir. Bu seferki, gönüllü bir tâbiyet olmuştur. Böylece çocuğun ailenin merkezine yerleştiği ve bütün yatırımların onun üzerine yapıldığı yeni bir ataerki ortaya çıkmıştır.

Dergi ve gazetelerde işlenen annelik modeli, üst ve orta sınıf meslek sahibi kadınlar hitap etmektedir. Buralarda çizilen çocuk modeli de sağlıklı ve normal diyebileceğimiz özelliklere sahip olanları içine almaktadır. Engelli anne ve çocuklar, diğer sosyo-ekonomik sınıftan anne ve çocuklar ve babalar bu dergilerin kapsamındadır. Hatta normal özelliklere sahip anne ve çocukların yaşadıkları gerginliklerden ve sıkıntılardan da bahsedildiğini bu dergilerde görmek mümkün değildir.

Meselenin özüne inmeyen, derinlikten mahrum, yüzeysel, formül şeklindeki önerilerle ne anneliği tartışmak ne de çocuk üzerine konuşmak anlamlı olacaktır. Dolayısıyla bu dergilerin anne ve çocuk gibi değerli iki kavramı günümüzün tüketim kültürünün bir parçası kıldığını ve moda kavramlar haline getirerek değersizleştirdiğini söylemek mümkündür.▽

KAYNAKÇA

- ARAT, Necla (Haz.) (1992). *Türkiye’de Kadın Olgusu*. İstanbul: Say Yayınları.
- BADINTER, Elisabeth (2011). *Kadınlık Mı Annelik Mi?* (A. Ekmekçi, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- BECK, Ulrich (2011). *Risk Toplumu* (K.Özdoğan& B. Doğan, Çev.) İstanbul: İthaki Yayınları.
- BORA, Aksu & ÜSTÜN, İlknur (2008). “*Sıcak Aile Ortamı*” *Demokratikleşme Sürecinde Kadın ve Erkekler*. İstanbul: TESEV Yayınları.
- BORA, Aksu (2012). *Kadınların Sınıfı*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- COWARD, Rosalind (1995). *Şu Hain Kalplerimiz* (A. Bora & A. Emre, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- FUREDİ, Frank (2001). *Korku Kültürü* (B. Yıldırım, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- (2013). *Paranoyak Anne-Babalık* (A. Tüfekçi, Çev.) İstanbul: İz Yayınları.
- HEINRICH BÖLL STİFTUNG DERNEĞİ (2007). *Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları*. İstanbul.
- KAHVECİ, Halime Sürek (12 Ocak 2013). “Doğmamış Bebek de Stresten Etkilenir”. *Star*.
- KANDİYOTİ, Deniz & SAKTANBER, Ayşe (2012). *Kültür Fragmanları, Türkiye’de Gündelik Hayat*. İstanbul: Metis Yayınları.
- LOO, Hans Van Der & REIJEN, Williem Van (2003). *Modernleşmenin Paradoksları* (K. Canatan, Çev.) İstanbul: İnsan Yayınları.
- MİLLER, Tina (2010). *Annelik Duygusu* (G. Tunçer, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- MUTLUER, Nil (Der.) (2013). *Cinsiyet Halleri*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- PERRY, Bruce, D. & SZALAVITZ, Maia (2012). *Köpek Gibi Büyütülmüş Çocuk* (E. Söğüt, Çev.) İstanbul: Okuyan Us Yayınları.
- RITZER, George (2000). *Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek* (Ş. S. Kaya, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

İ. Meşe: *Bir Sorunsal Olarak Popüler Yayınlarda "İdeal Annelik" Kurgusu*

- SALECL, Renata (2013). *Kaygı Üzerine* (B. E. Aksoy, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- SENNETT, Richard (2002). *Karakter Aşınması* (B. Yıldırım, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- (2009). *Yeni Kapitalizmin Kültürü* (A. Onacak, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- ŞAFAK, Elif (2007). *Siyah Süt*. İstanbul: Doğan Kitap Yayınları.
- ŞİŞMAN, Nazife (2011). *Günün Kısa Tarihi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- WELLDON, Estela V. (2001). *Anne: Melek Mi, Yosma Mı?* (S. K. Akbaş & C. Kurultay, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- TEKELİ, Şirin (Haz.) (2011). *1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.

